

OBČANSKÉ PRÁVO

VŠEOBECNĚ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 2.2 (2008)

© Ivo Telec, 2005

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bobuř Tomsa, O filosofické výchově právníka.
čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

OBČANSKÉ PRÁVO

Ivo Telec

TEMATICKÝ OBSAH

1. smysl, účel a pilíře soukromého práva
2. civilistika
3. přirozené základy soukromého práva
4. dějiny, přítomnost a budoucnost
5. globalizace a evropeizace
6. právní povaha soukromého práva
7. mravní a ústavní základy
8. prameny
9. ochrana subjektivního soukromého práva

1. ČÁST

SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA, JEHO PILÍŘE A CIVILISTIKA

- ✓ CO JE SOUKROMÉ PRÁVO?
- ✓ CO JE OBČANSKÉ PRÁVO?

1. Subjektivní obecné soukromé právo,
(oprávnění), jež vyplývá z právního řádu
(**subjektivní** právně pojmový význam)
např. právo vlastnické
2. Soukromoprávní část právního řádu
(**objektivní** právně pojmový význam)

- **Část právního řádu, jež:**
 1. **uznává vrozená subjektivní lidská práva**
např. osobnostní právo na život
 2. **přikazuje, zakazuje nebo dovoluje lidské chování při:**
 - a. **výkonu vrozených přirozených práv**
např. při udělování svolení k zásahu
 - b. **ochraně vrozených přirozených práv**
 - c. **přiznávání nabyvatelných práv, jejich výkonu nebo ochraně**

DRUHY SUBJEKTIVNÍCH SOUKROMÝCH PRÁV

1. **osobní právo statusové;** *srv. zletilost, svéprávnost, manželství aj. osobní stav*
2. **jiná osobní práva;** *např. právo osobnostní*
3. **majetková práva;** *např. právo dědické*
 1. **práva absolutní;** *např. právo vlastnické*
 2. **práva relativní;** *právo závazkové*

PŘIROZENÝ SMYSL SOUKROMÉHO PRÁVA

- ✓ Udržování přirozené rovnováhy v soukromých poměrech a jejich vyrovnávání
srv. nájemné a hodnotu užívání bytu
- ✓ Východiskem přirozené zákony rovnováhy a vyrovnání braní a dávání, působící ve Vesmíru, přírodě a mezi lidmi

ÚČEL SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Všeobecně sdílené dobro právního bezpečí soukromých poměrů lidí a právnických osob, a to stanovením:**
 1. způsobu **výkonu a ochrany** přirozených lidských práv, *např. práva osobnostního*
 2. způsobu **nabývání, výkonu a ochrany** soukromých práv
 3. soukromoprávní **odpovědnosti** za ohrožení nebo porušení přirozených aj. práv

CO CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

1. **subjektivní soukromé právo** (oprávnění)
2. **soukromý zájem**, je-li právně kvalifikovaný (oprávněný, právní, právem chráněný): srv. § 1 o. s. ř.
 - a. **podložený právem** (✗ pouhá zvědavost):
 - i. právním jednáním (úkonem), *např. nájemní smlouvou*
 - ii. právním rozhodnutím, *např. soudu*
 - iii. zákonem, *např. o. z.*
 - b. **naléhavý**, *např. na určení práva, jež je ohroženo*
3. **pokojný stav**, *např. noční klid* § 5 o. z.

JAK CHRÁNÍ SOUKROMOPRÁVNÍ ŘÁD?

- **Vybavením práva nárokem**
= vymahatelností (žalovatelností) práva

- **Poskytnutím ochrany:**
 1. soudem
 2. rozhodčím soudem či rozhodcem,
je-li tak vůlí stran majetkového sporu
 3. výjimečně správním úřadem, *např. ČTÚ*

SOUKROMÉ POMĚRY

1. osobní nebo majetkové všeobecné (občanské)
 2. tvůrčí 🎵
 3. hospodářské vč. soutěžních
 4. obchodní
 5. pracovní ⚡ aj., např. pojistné
-
1. **osobní stav** (status), *např. manželství*
 2. **jiné soukromé poměry**, *např. závazky*

ÚČEL A OBSAH SOUKROMOPRÁVNÍ NORMY

Např. § 39 o. z.

- Legislativně politický účel právní normy
- **Obsah** právní normy (příkaz, zákaz nebo dovolení)

Pravidlo zachování účelu práva

Je-li porušen obsah právní normy, přičemž účel z ní vyplývající je zachován, je **rozhodné zachování účelu za předpokladu**, že porušení obsahu **nezpůsobuje** újmu nebo **neohrožuje** veřejný pořádek.

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

- **Dvojčlenná struktura**
 1. **skutková podstata** (hypotéza, antecedent)
podmiňující část, *např. poškození zdraví*
 2. **právní důsledek** naplnění skutkové podstaty
(sankce, účinek, konsekvent)
podmíněná část, *např. závazek nahradit škodu na zdraví*
- ➔ **implicitní zásada** *neminem leadere*

PILÍŘE SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Základní právní instituce**
 1. ochrana osobnosti a rodiny
vč. osobního stavu
 2. vlastnictví
 3. závazky
 4. odpovědnost za delikty

■ Římskoprávní význam

1. *personae* (osoby)
2. *res* (věci)
3. *actiones* (žaloby)

Gaius: Institutiones
2. stol. po Kr.

IUS CIVILE

- **Základ římského práva**
právní instituce vlastnictví, držby, dědictví,
kupní smlouvy, daru, nájmu aj.
6. stol. *Corpus iuris civilis*
- **Převzetí římského práva**
12. - 16. stol. západní a střední Evropa
- **Právně dějepisný a pojmově propedeutický
význam římského práva**

PŘEVAŽUJÍCÍ EVROPSKÁ TRADICE

1. židovsko-křesťanské náboženství
2. klasická řecká filozofie
 - ↳ staroegyptská filozofie
3. římské právo

PRÁVOVĚDNÉ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Právní věda
orientace účeloslovně-hodnotová
- ✓ Teorie “The One Right Answer“
- Otevřené právní pojmy ⇒
generální klausule **dotvářené** soudcovským aj.
používáním v konkrétních případech

CIVILISTIKA

■ Význam

1. obecná nauka právní
2. jedna ze zvláštních částí (odvětví) právní vědy = věda občanského práva

PRÁVNÍ VĚDA A CIVILISTIKA

- **Právní věda - obecná část**
 1. právní **metodologie**
 2. teorie **tvorby práva**
 3. právní **hermeneutika** (umění výkladu práva)
 4. teorie právní **argumentace**

- **Právní věda - zvláštní část**
 1. privatistika
 2. publicistika
 3. konstitucionalistika
 4. internacionalistika
 5. **civilistika = věda občanského práva**
 6. komercionalistika
 7. právní romanistika
 8. kanonistika aj.

KOMENTÁŘ

K ČESKOSLOVENSKÉMU OBECNÉMU ZÁKONÍKU OBČANSKÉMU A OBČANSKÉ PRÁVO PLATNÉ NA SLOVENSKU A V PODKARPATSKÉ RUSI.

Zpracovali a uspořádali:

UNIVERSITNÍ PROFESOR
Dr. FRANTIŠEK ROUČEK

UNIVERSITNÍ PROFESOR
Dr. JAROMÍR SEDLÁČEK

a kruh spolupracovníků:

univ. prof. Dr. BEDŘICH ANDRES, univ. prof. Dr. BOHUMIL BAXA,
univ. prof. Dr. FRANTIŠEK ČÁDA, docent Dr. KAREL GERLICH,
univ. prof. Dr. K. HERMANN-OTAVSKÝ, univ. prof. Dr. VÁCLAV HORA,
univ. prof. Dr. JAN KRČMÁR, docent Dr. VLADIMÍR KUBES,
docent Dr. ZDENEK NEUBAUER, univ. prof. Dr. AUG. RÁTH,
univ. prof. Dr. RUDOLF RAUSCHER, univ. prof. Dr. EMIL SVOBODA,
univ. prof. Dr. FRANTIŠEK ŠTAJGR, univ. prof. Dr. FRANTIŠEK WEYR.

Judikaturu zpracovali a uspořádali:

ANTONÍN HARTMANN, KAREL SCHROTZ,
odborový přednosta ministerstva spravedlnosti v. r. *odborový přednosta ministerstva unifikací,*

*Právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi převzato
zejména z druhého vydání Nástinu soukrom. práva, který
zpracovali podle díla univ. prof. Dr. E. Sladitse:*

Doc. JUDr. VLADIMÍR FAJNOR, JUDr. ADOLF ZÁTURECKÝ,
první prezident nejvyššího soudu. *senátní prezident nejvyššího soudu.*

Díl první.
(§§ 1 až 284.)

PRAHA 1935.

NÁKLADEM PRÁVNICKÉHO KNIHKUPECTVÍ A NAKLADATELSTVÍ V. LINHART
V PRAZE.

2004.

II bca

II 6430

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL I.
§§ 1 - 264

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL II.
§§ 265 - 330

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL III.
§§ 331 - 390

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL IV.
§§ 391 - 499

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

A OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DR. P. ROUČEK - DR. J. SEDLÁČEK

DÍL V.
§§ 500 - 599

CODEX
Bohemia

KOMENTÁŘ
K ČSL OBEČNÉMU
ZÁKONÍKU
OBCANSKÉMU

OBCANSKÉ PRÁVO
NA SLOVENSKU
A V PODKARPATSKÉ RUSI

DÍL VI.
§§ 600 - 699

CODEX
Bohemia

31
Kna v Praze
Dr. K. Bednář
PUBLIKACÍ VŠEHRDU ČÍSLO 76.

OBČANSKÉ PRÁVO.

ČÁST VŠEOBECNÁ.

NAPSAL

UNIV. PROF. Dr. EMANUEL TILSCH.

K TŘETÍMU VYDÁNÍ ZPRACOVAL

UNIV. PROF. Dr. EMIL SVOBODA.

1925.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“.
KNIHTISKÁRNA TYPUS PRAHA-SMÍCHOV.

Knihovna univ. prof.
Dra KARLA LAŠTOVKY

PUBLIKACÍ VŠEHRDU Č. 125.

22-C-185

PROF. Dr. JAN KRČMÁŘ:

PRÁVO OBČANSKÉ.

I.

VÝKLADY ÚVODNÍ A ČÁST VŠEOBECNÁ.

III. DOPLNĚNÉ VYDÁNÍ.

NEJNOVĚJŠÍM ZÁKONODÁRSTVÍM A JUDIKATUROU DOPLNIL
PROF. Dr. BEDŘICH ANDRES.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAŽENA.

SEMI-ARNO
Judicial

KNIHOVNA
Právnická

PRAHA 1936.

NÁKLADEM SPOLKU ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ „VŠEHRD“.
KNIHTISKÁRNA „TYPUS“ PRAHA-SMÍCHOV.

22-B-10

Prof. Dr. STANISLAV DNISTRJANSKY:

ZÁKLADY MODERNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

Motto: Non multa sed multum

I bda 6

511-I

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ
1928

8446/
7

A

VĚDECKÁ SOUSTAVA SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Obecné soukromé právo** (právo občanské)
(droit civil, das Zivilrecht, das bürgerliches Recht); ius generale
- **Zvláštní soukromá práva s předností úpravy**
 1. právo obchodní
 2. právo cenných papírů
 3. právo pracovní ✂
 4. práva duševního vlastnictví ®
- **Právo soukromé mezinárodní**

*„(...) práva k duševnímu vlastnictví
jsou práva soukromá;“*

preambule

*Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu
vlastnictví (TRIPS, 1994), (č. 191/95 Sb.)*

SOUSTAVA PRÁVA OBČANSKÉHO

- **Přirozené zásady právní**
- **Osobní práva osobního stavu (statusová práva)**
 - a. lidí
 - b. právnických osob
- **Právní ochrana přirozeného osobnostního práva**
- **Právo rodinné**
- **Majetková práva absolutní (věcná práva, právo dědické)**
- **Majetková práva relativní (závazková)**
- **Právo deliktní**

PRÁVOVĚDNÉ METODY TVORBY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Zákonodárné (legislativně technické) metody**
 1. metoda souladu s **přírozenými** právy
 2. metoda **ústavní konformity**
 3. metoda **rovnosti** v soukromých právech
 4. metoda **mezinárodní a komunitární konformity**
 5. metoda **vyšší abstrakce**; *např. generální klausule*
 6. metoda **kasuistická**; *např. zvláštní skutkové podstaty*
 7. metoda **konvenčních pravidel**; *např. Legislativní pravidla vlády právní formou usnesení vlády*

DIDAKTIKA OBČANSKÉHO PRÁVA

1. metoda řešení **modelových** situací, řešení fiktivního případu (*moot*)
2. metoda **případových studií**, řešení skutečného případu (*case study*)
3. právně **klinická** metoda
4. metoda procesní **simulace** (právnícké divadlo), (*moot court*)
5. metoda odborných **stáží**
6. metoda právně **tvůrčího psaní**
7. doktrinárně **paměťová** metoda

EXKURS O PŘIROZENÝCH ZÁKLADECH SOUKROMÉHO PRÁVA

ČLOVĚK V PROSTŘEDÍ

■ Jedinec

1. součást životního prostředí

= pojetí přirozené, odpovědně svobodné

2. prvek struktury společenských vztahů

vč. jejich právní formy čili právních vztahů

vč. občanskoprávních vztahů

= pojetí sociálně filozofické nebo sociologické

vč. teorie socialistického občanského práva

s apriorně nadřazeným „zájmem společnosti“

nad odpovědnou svobodou jedince ☹

PARADIGMA PRÁVA

- **Filozoficko antropologické**

= přirozená důstojnost osobnosti spojená s přirozenými lidskými právy, zákonitostmi světa a se silovým působením Vyšší moci
sub specie aeternitatis

- **Sociálně filozofické nebo sociologické**

= vyrovnávání poměrů a zájmů

= relativizovaný právní poměr stran

MOC

- **Síla, vůle**

Vyšší moc

subjektivní právo **přirozené**

soukromá moc

subjektivní právo
soukromé

veřejná moc

subjektivní právo
veřejné

VYŠŠÍ MOC

- Zdroj silového působení ve světě,
nezávislý na politické či jiné lidské vůli

„ať chceme, nebo nechceme“

Vyšší moc × nižší moc (lidská moc)

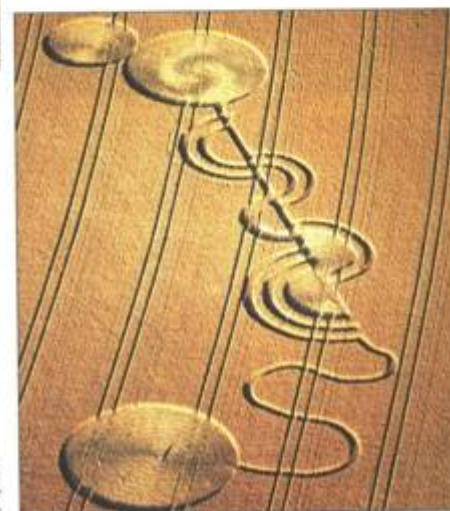
- Zvláštní pojmový význam v závazkovém právu
= nepředvídatelná a neodvratitelná okolnost,
např. živelní pohroma → **zánik závazku**
pro následnou nemožnost plnění (*vis maior*)

„Bythornský zázrak“, poslední a nejpůsobivější piktogram roku 1993

Poslední piktogram roku 1994: obrovská pavučina, jež se objevila 15. srpna těsně vedle pravěkého kamenného kruhu v Avebury (foto: Steve Patterson)

Červenec 1994:
„vítěno“, Andover
v Hantschiru

„Trefoil“ (Trojlístek). Goodworth Clatford, Hampshire. 10. květen 1998. Prstenec o průměru asi 148 stop (42 m) s třemi kruhy překrývajícími prstenec v úhlu cca 120°. Kolem kruhů jsou tři vnější srdcovité polokruhy. Řepka.

„Broach 2“ (Brož 2). Windmill Hill, Butser, Hampshire. 10. červenec 1998. Průměr cca 200 stop (61 m). Složitá čtyřúhelníková formace. Ječmen.

„Seven-side Circular Saw“ (Sedmizubá kotoučová pila). Danebury Hill, Hampshire. 8. červenec 1998. Průměr cca 130 stop (39 m). Pšenice.

„Thought Bubble and Broach“ (Myšlenková bublina a brož). Danebury, Hampshire. 2. srpen 1998. Průměr cca 60 stop (18 m). Pšenice.

Tři formace. Danebury Hill, Hampshire. 2. srpen 1998.

„Sting Ray“ (Rejnok). Beckhampton, Wiltshire. 21. červenec 1998. Délka cca 450 stop (136 m). Pšenice.

„Thought Bubbles“ (Myšlenkové bubliny). Newton St Loe, Avon. 17. květen 1998. Délka cca 300 stop (91 m). Ječmen.

Srpky měsíce v Danebury, Hampshire. 2. srpen 1998. Průměr cca 75 stop (23 m).

„Mandala“. Avebury Trusloe, Wiltshire. 20. červen 1998. Průměr cca 200 stop (61 m). Pšenice.

„Handkerchief with centre“ (Kapesník se středem). West Stowell, Wiltshire. 9. srpen 1998. Průměr cca 500 stop (152 m). Pšenice.

PRÁVO

- **Objektivní přirozený řád veškerenstva**
(physis)
- **Lidskou vůlí společensky (pozemsky)**
stanovené nebo uznané pravidlo chování
(thesis)

PŘIROZENÉ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Platnost přirozených práv**
- ✓ **uznání neporušitelnosti přirozených práv**
člověka; preamb. LZPS
- ✓ **slib ústavního soudce chránit neporušitelnost**
přirozených práv; čl. 85/2 Ú
- **Důsledky pro právo podústavní**
 - ☞ **důkaz logický a právně rétorický**

VYHLADOVÉ PŘIROZENÉHO
PRÁVA
V h l a d o w é

Přirozeného Práva

sebrání

Antonina S. Pawlowského.

ANTONIN S. PAWLOVSKÝ

Dílu theoretického oddělení první.

Wydawatelovým nákladem.

W Praze 1801.

Č dostání w České Expedicích w Běclawa Kraměřínském
Kasspara Widemana, Knihkupce.

T-1219

2-D-323 Das

natürliche

Privat-Recht

nach dem

Lehrbuche

des

K. K. Hofrathes u.

F. Edlen von Zeiller

über dasselbe

von D. Franz Egger,

K. K. Regierungsrathe, referirendem Redacteur

hey der

K. K. Hof-Commission in politischen Geschäften

und

Professor des Natur- und Criminal-Rechts an der Universität zu Wien.

Wien und Triest

in Grisingers Buchhandlung 1815.

PŘIROZENÝ A PRÁVNÍ ŘÁD

- **Přirozený řád** (na lidské vůli nezávislý)
axiomatická soustava = netřeba dokazovat
např. střídání ročních období
- **Právní řád** (lidskou vůlí stanovený)
např. zák. č. 54/1946 Sb., o letním čase

PŘIROZENÉ A PŘIROZENOPRÁVNÍ

■ Přirozené

= **souladné** s přirozenými světovými zákonitostmi
a s důstojností lidského jedince i druhu

■ Přirozenoprávní

= **právní doktrína**

právně filozofická **myšlenka** (idea)

součást **právní ideologie**

různé myšlenky lišící se zdrojem

přirozených práv nebo jejich poznatelností

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Objektivní pojmový význam**
= přirozené světové zákonitosti (**objektivní řád dějů**) se zdrojem ve **Vyšší moci**, *např. zákon rovnováhy (Gleichgewichtsgesetz)*
- **Subjektivní pojmový význam**
= subjektivní **vrozená** přirozená práva každého člověka obsahově **vyplývající** z přirozených světových zákonitostí (přirozeného práva v objektivním právním smyslu)
např. subjektivní přirozené právo osobnostní

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávist), *Amor vincit omnia (Vergilius)*
kladné „nastavení“, absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tíha**
- **Rovnováha**; vyrovnání braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik, růst a rozklad**; koloběh
aj.

- **Přirozené právo svobodného rozhodování člověka i lidstva**
 - zákonitost vznikání a růstu
srv. rozhodnutí rodičů o početí dítěte
srv. privátní autonomii, např. rozhodnutí o zveřejnění díla

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená** (*angeborene Rechte*), § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
 1. **přirozené právo osobnostní**
např. *přirozené právo žít*; žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské authority
 2. **jiná práva přirozené povahy**
- ×
- **Práva nabyvatelná** (*erwerbliche Rechte*), § 18 ABGB

PŘÍKLADY MEZINÁRODNÍ

- **Vrozené právo každé lidské bytosti na život**
uznané čl. 6 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* (1966),
č. 120/76 Sb.
- **Přirozené právo dítěte † na život**
uznané čl. 6 (1) *Úmluvy o právech dítěte*
(1989), č. 104/91 Sb.

- **Přirozené právo národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů** (*inherent right*)
uznané čl. 25 *Mezinárod. paktu o hospodář., sociál. a kultur. právech* (1966); č. 120/1976 Sb.
- **Přirozené právo člena SN na individuální nebo kolektivní sebeobranu**
uznané čl. 51 *Charty SN* (1945); č. 30/47 Sb.

PŘÍKLADY JUDIKATURNÍ

- **Přirozené právo porobeného národa na boj proti okupujícímu agresorovi, včetně odporu branného**
N ÚS č. 55/95 Sb.
- **Přirozené právo společenských organizací a spolků na vrácení majetkových práv**
N ÚS č. 24/97 Sb.

RYS OSTROVID

- **Přirozené právo rysa na existenci v naší přírodě**

MŽP: záchranný program silně ohroženého druhu živočicha rysa ostrovida v České republice (1998)

Zvíře = **živý tvor**

popř. jiná majetková hodnota,
nežli věc nebo majetkové právo (o. z.)

JUDIKATURA: POVAHA PRÁVA AUTORSKÉHO

„1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství,

nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí;

zákon netvoří na prospěch autora nižádné právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího, a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti.

A to je právě důsledek takového zásahu ve smyslu omezujícím, že po určité době dílo připadne veřejnosti.

2. *S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabrániti každému neautorisovanému užívání:*

plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství a čím více věda přináší nové metody zužitkování, tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.“

Rozh. smíšeného odvolacího dvora v Alexandrii z 13. 6. 1946,

Droit d'auteur, 59, s. 130, čes. Soutěž a tvorba, 1947/3, s. 53 – 54.

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem**
 - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
vcítění se pomocí **svědomí**,
metoda citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
 - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
 - ✓ míra všech věcí a následky věcí

PRÁVNÍ CIT

- **Součást lidské osobnosti (ducha)**
(Rechtsempfinden)
např. cit pro spravedlnost,
cit pro rovnováhu subjektivních práv
a obecných dober (Gleichgewichtsempfindung)

= intuitivní zdroj právních pravd

ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
 - = rozumovému poznání nadřazený praktický soud a hodnocení životní situace dle **prožité zkušenosti** (empirie) bez vlivu právně teoretických znalostí
 - = **intuitivní zdroj základních právních pravd**
- **Rozumné očekávání** (*reasonable expectation*)
- **Rozumné uspořádání poměrů**

„Osvícenství je vykročení člověka z jeho samým zaviněné nesvéprávnosti. Nesvéprávnost je neschopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení. Tato nesvéprávnost je zaviněna námi samými, když její příčinou není nedostatek rozumu, ale nedostatek rozhodnosti a odvahy používat ho bez cizího vedení. Sapere aude! Měj odvahu používat svůj vlastní rozum!, je tedy heslem osvícenství.“

Immanuel Kant, Odpověď na otázku: Co je to osvícenství?, 1730.

Filos. čas., 41, 1993, č. 3, s. 381. Překl. Loužiliv.

2. ČÁST

DĚJINY,
PŘÍTOMNOST,
BUDOUCNOST

SVĚTOVÉ ZÁKONODÁRSTVÍ

ratio scripta

- Prusko: ALR 1794
- Francie: Code civil 1804
- Louisiana: Code civil 1808
- Rakousko: ABGB 1811
- Německo: BGB 1896
- Švýcarsko: ZGB 1907, obligace 1881
- Itálie: C. c. 1942
- Nizozemí: BW 1970 – 1992 (10 knih)
- Québec: C. c. Q. 1991
- Rusko: ГК 1994 – 1995 (2 části)

JINÁ POJETÍ

- **Anglie:** obecné právo (*common law*)
právo ekvity (*law of equity*)
precedenční právo (*case law*)
- **Uhersko vč. Horních Uher:** zvykové
(obyčejové) právo
- **USA:** *restatement of law* (opětovné shrnutí
precedentního práva, kompendium), ALI

SOUKROMOPRÁVNÍ ZEMĚPIS

- **Soukromoprávní soustavy**
 1. evropská kontinentální
Francie poč. 19. stol.
 2. anglo-americká (*common law*)
Anglie poč. 12. stol.
 3. islámská

■ Soukromoprávní rodiny (okruhy)

1. románská
2. germánská
3. skandinávská
4. anglo-americká
5. islámská
6. asijská
7. africká, *např. kmenové právo*

DĚJINY

- **Rakousko vč. Čech, Moravy a Slezska**
Codex Theresianus 1766, bez platnosti
Josefinisches Gesetzbuch 1786, jen prvý díl
ABGB 1811 (cís. pat. č. 946 sb. z. s.)
⇐ 1797 *Westgalizisches Gesetzbuch*
- **Uhersko vč. Horních Uher: obyčejové právo**
- **Československo**
převážně soukromoprávní dualismus 1918 - 1950
Čechy, Morava a Slezsko: o. z. o. (ABGB)
Slovensko: uherské obyčejové právo
1937 vládní návrh čs. sjednocujícího o. z.

22-E-150

Commentar

über das

allgemeine

bürgerliche Gesetzbuch

für die

gesamten

Deutschen Erbländer

der

Oesterreichischen Monarchie.

II Feb 22/1

von

Frans Edlen von Zeller,

5129-II

Mitter des k. u. k. ungar. St. Stephans-Ordens, k. k.
Hofrath bey der obersten Justiz-Stelle, Mitglied der
Hof-Commissionen in Geses- und Studien-Sachen,
Director des juridischen Studii und Präses der jurid.
Facultät an der Wiener-Universität.

Erster Band.

Wien und Triest

in Geislingers Verlagsbuchhandlung 1811.

■ České překlady ABGB

- 1812 kniha všeobecných zákonů městských pro všechny německé dědičné země Mocnářství Rakouského
- 1862 Zákoník obecní, občanský císařství Rakouského
- 1904 Obecný občanský zákoník rakouský

III agb 9/4a

Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1937.

IV. volební období.

4. zasedání.

Tisk **425.**

Vládní návrh

zákona,

kterým se vydává občanský zákoník.

V Praze 1937.

Tiskem Státní tiskárny.

- **Československo 1950 – 1964**

o. z. č. 141/50 Sb., přiblížení právu sovětskému ☹

1948 Ústava

1949 zákon o právu rodinném

1950 zákon směnečný a šekový

1953 zákon o právu autorském

1960 Ústava

1963 zákon o rodině

1963 zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním

1963 zákoník mezinárodního obchodu

- **Československo 1964 – 1992**

o. z. č. 40/64 Sb., úpadek občanského práva ☹

1964 hospodářský zákoník, samostatně

1965 autorský zákon

1965 zákoník práce, samostatně

1969 zákon o odpovědnosti státu za škodu

1982 novela o. z.

← BĚŽNÉ POJMY *v.* O. Z. 1964

- fyzická osoba
- právnická osoba
- soukromé, nebo veřejné právo
- dobrá víra
- dobré mravy
- občan
- socialistická organizace, jiná organizace
- socialistické právo
- -
- zásady socialistického soužití

- veřejný pořádek
- svéprávnost
- věcná práva
- vlastnictví
- zájem společnosti
- způsobilost k právním úkonům
- -
- socialistické společenské vlastnictví, osobní vlastnictví, soukromé vlastnictví, osobní užívání, družstevní užívání pozemku
- -
- *superficies solo cedit*

- zástavní právo
- nájem
- nájemné
- -, omezení převodu nemovitosti
- osobní užívání
- úhrada za užívání bytu, nebytového prostoru aj.

- závazkové právo
- smlouva o dílo
- (smluvní) strana

- služby

- -

- účastník

občanskoprávního
vztahu

- právní poměr
- -
- bezdůvodné obohacení
- obchodní právo
- odkaz
- vydědění
- správce dědictví
- pracovní poměr, nakladatelský poměr
- občanskoprávní, pracovní, rodinný vztah
- neoprávněný majetkový prospěch
- právo mezinárodního obchodu
- -
- -
- -

- duševní vlastnictví
- pozemková kniha, katastr nemovitostí
- nadace
- obchodní společnost
- -
- obec
- notář
- -
- evidence nemovitostí
- -
- akciová společnost, sdružení
- národní podnik
- místní národní výbor
- státní notářství

⇐ VÝCHODISKA O. Z. 1964

- přirozená práva
člověka, lidská práva
- právnost
- republika
- demokracie
- -
- socialistická
zákonnost
- socialistická
republika, lidově
demokratická
republika
- socialistická
demokracie, lidová
demokracie

⇐ SOUVISLOSTI O. Z. 1964

- státní svátek od 1919
28. říjen 1918
- -
- zákon o právu rodinném
(1949)
- zákon o právu autorském
(1953, 2000)
- státní svátek od 1919
28. říjen 1945
Den znárodnění
- zákoník práce
(1965, 2006)
- zákon o rodině
(1963)
- zákon o dílech literárních,
vědeckých a uměleckých
(1965)

- teorie práva
- právní věda
- vědec
- -
- ústavy, semináře
- marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva
- vědy o státu a právu
- socialistický vědec (1959 – 1998)
- politická výchova studentů vysokých škol
- katedry

← DALŠÍ DĚJINNÝ VÝVOJ

1990 ústavní zrovnoprávnění vlastnických práv ☺

1990 zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor

1990 velká novela hospodářského zákoníku

1990 zákon o vynálezech, průmysl. vzorech a zlepšov. návrzích

1991 Listina základních práv a svobod ☺

1991 zákon o ochraně hospodářské soutěže

1991 velká novela o. z.

1991 obchodní zákoník

1992 zákon o ochraně osobních údajů v informačních systémech

1992 zákon o zápisu věcných práv k nemovitostem

1992 zákon o cenných papírech

1992 federální koncept nového o. z.

1992 slovenská a česká Ústava ☺

PŘÍTOMNOST

■ Česko od 1993

1994 zákon o vlastnictví bytů

1997 zákon o nadacích a nadačních fondech

1998 zákon o odpovědnosti za škodu vadou výrobku

2000 zákon o veřejných dražbách

2000 autorský zákon

2001 zákon o spotřebitelském úvěru

**2002 všeobecná aplikační přednost ratifikovaných
a vyhlášených mezinárodních smluv ☺**

2004 zákon o pojistné smlouvě

2004 platnost práva ES

KROKY K BUDOUCNOSTI

■ Česko

1996 široká koncepce o. z.

2001 věcný záměr o. z.; úzké pojetí

2002 věcný záměr obchodního zákona

2005 pracovní návrh o. z.

2006 zákoník práce ☹

2007 dokončení prací na návrhu o. z.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky

NÁVRH OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

(Část první až čtvrtá)

Návrh pracovní komise

Hlavní zpracovatelé:

Prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš

Doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.

3. ČÁST

GLOBALIZACE A EVROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA A OTEVŘENÉ PRÁVNÍ POJMY

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

European Court of Human Rights
Droit de l'Homme

Cour européenne des Droits de l'Homme
Droit de l'Homme

GRIFF

SROVNÁVACÍ VĚDA SOUKROMÉHO PRÁVA

■ Devíza

Lex multiplex ius unum

■ Cíl

1. **sjednocení** (unifikace) soukromého práva
2. **sladění** (harmonizace) soukromého práva
srv. též rezoluce EP (1989 a násl.)
3. **přiblížení** (aproximace) soukromého práva

SJEDNOCOVÁNÍ SOUKROMÉHO PRÁVA

- Sjednocoování právních norem
- Sjednocoování judikatury
- Sjednocoování soukromoprávních doktrín

- **Společný základní světonázor a všelidské hodnoty**
- **Pojem práva a soukromého práva zvlášť**
- **Teorie pramenů práva**
- **Právní metodologie**
 - a. tvorby práva
 - b. výkladu práva
 - c. používání práva
- **Teorie argumentace**
- **Teorie legitimace práva (ospravedlnění)**

GLOBALIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Světové sjednocování (unifikace):**
 1. **práva občanského**
 - ✓ mezinárodní smlouvy
 2. **práva obchodního**
 - ✓ mezinárodní smlouvy
 - ✓ *lex mercatoria* aj. *soft law*; např. zásady mezinárodních obchodních smluv UNIDROIT (1994, 2004)
- **Volba práva u závazků s cizím prvkem**

SVĚTOVÉ NEBO EVROPSKÉ MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE

- **Spojené národy (UN) v New Yorku**
 - Výbor pro práva dítěte
 - Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)
- **Haagská konference mezinárodního práva soukromého v Haagu**
- **Mezinárodní ústav pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT) v Římě**
- **Rada Evropy (CE) ve Štrasburku**

- **Mezinárodní organizace práce (ILO) v Ženevě**
- **Světová obchodní organizace (WTO) v Ženevě**
- **Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) v Ženevě**
- **Evropská patentová organizace (EPO) v Mnichově**
- **Eurasijská patentová organizace (EAPO) v Moskvě aj.**

SVĚTOVÉ MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

■ Spojené národy

hard law:

1. *Úmluva o právech dítěte (1989)*

(č. 104/91 Sb.)

2. *Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (1981)*

(č. 160/91 Sb.)

„PRÁVO NENÍ TEXT“

- **Sjednocování soukromého práva jednotným výkladem:**

1. mezinárodních smluv
2. právních předpisů
3. právních jednání (úkonů)
4. právních rozhodnutí; zejm. judikátů

- **Doktrinární význam světové právní vědy**
 - právní hermeneutika = umění výkladu práva

OTEVŘENÉ PRÁVNÍ POJMY

- **Sjednocování soukromého práva používáním otevřených právních pojmů**
 - ✓ *open concepts, open textures, např. dobrá víra*
 - ✓ generální klausule např. § 11 o. z.
 - ✓ překonávání odlišností soukromoprávních soustav skrze **společné právní jádro**
např. v EU
- **Doktrinární význam světové srovnávací vědy soukromého práva (komparatistiky)**

- 1. zákonodárství nemá definovat** neurčité právní pojmy, ale ponechat jejich vymezení až na jejich **použití** na konkrétní budoucí případ
- 2. judikatura nemá definovat** tyto pojmy, nýbrž je používat na konkrétní nastalý případ
- 3. právní doktrína má definovat** tyto pojmy vymezením jejich účelu a obsahu

1. DOBRÁ VÍRA

- *Bona fides*

stav vlastního upřímného a pevného přesvědčení o subjektivním právu nebo o jednání po právu, pramenícího z objektivně ospravedlnitelných důvodů, kdy člověk nevěděl, neměl vědět nebo nemohl vědět o opaku, s nímž právní řád spojuje právní následky např. *vydržení práva, mala fide závazek vydat i užitky z bezdůvodného obohacení, zápisná překážka znám.*

DOVOLÁNÍ SE DOBRÉ VÍRY

- **Soukromoprávní předpoklady**
 1. zákonem nezakázané chování
 2. dokázané tvrzení subjektivního stavu dobré víry jeho objektivizací

HLEDISKA

1. fikce rozumného člověka

srv. fikci průměrného spotřebitele či fikci odborníka

2. běžná opatrnost

např. nahlédnutí do katastru nemovitostí

- ☞ věděl nebo vědět měl a mohl, že není vlastníkem pozemku

srv. koupi zboží od nevlastníka (§ 446 obch. z.)

- **Dobrá víra**
good faith

- **Špatná víra**
bad faith

- **Zlá víra**
(zlý úmysl)

■ **Německo:**

Guter Glaube = subjektivní dobrá víra (stav)
např. držitele věci v to, že mu patří

Treu und Glaube = **zásada dobré víry:**

1. čestnost
2. věrnost
3. předvídatelnost druhou stranou
4. zřetel na zájem druhé strany
5. odůvodněný spoleh na druhou stranu
(*reasonable reliance*)

2. DOBRÉ MRAVY

- *Boni mores*

způsoby chování bez újmy jinému člověku,
zvířeti nebo přírodě,
s nimiž právní řád spojuje právní následky

*např. negativně překážka platnosti smlouvy
nebo výkonu práva, zápisná překážka
známková*

3. VEŘEJNÁ MORÁLKA

- *Public morality*

veřejné povědomí o chování,
které není způsobilé veřejně pohoršit,
s nímž právní řád spojuje právní následky

*např. negativně zápisná překážka průmyslově
vzorová*

4. VEŘEJNÝ POŘÁDEK

- *Ordre public*

stav věcí,

vylučující nebezpečí veřejné poruchy
způsobilé ohrozit kohokoli,

s nímž právní řád spojuje právní následky

*např. negativně zápisná překážka známková;
výhrada v soukromém právu mezinárodním*

ODSTRAŇOVÁNÍ TVRDOSTI

■ Tvrdost (*hardship*) práva soukromého

×

1. kontextualismus podle okolností případu
2. používání otevřených právních pojmů (generální klausele)
3. ústavně konformní výklad
4. *rebus sic stantibus*

smlouva uzavřena za konkrétního stavu s následnou změnou okolností

- ☛ zánik závazku § 50a/3 o. z., 292/5 obch. z.
- ☛ změna závazku soudem § 99 z. r.

■ **Tvrdost zákona práva veřejného**

×

rozhodnutí na základě správního uvážení
v jednotlivé věci

*např. v individuální věci práva sociálního
zabezpečení*

z. č. 187/06 Sb., o nemocn. pojištění, aj.

NOTORIETY

- Skutečnosti **obecně známé**,
které netřeba dokazovat (§ 122 o. s. ř.)
 - a. přírodní, *např. sled ročních období*
 - b. společenské, *např. sled dnů v týdnu*

- **Zásadní nepatřičnost** v právu trestním
 - ☞ *in dubio pro reo*

SJEDNOCOVÁNÍ JUDIKATURY

- **Evropský soud pro lidská práva**
ve Štrasburku
- **Nejvyšší soud v Brně**
 - ✓ stanoviska ke sjednocování rozhodování soudů v civilních věcech ☹️
 - ✓ Sb. soud. rozh. a stan.

NEJVYŠŠÍ
SOUD
ČESKÉ
REPUBLIKY

1/2006

ročník
LVIII

SBÍRKA SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

OBSAH:

Rozhodnutí ve věcech trestních

Advokátní tarif	č. 2
Náhrada nákladů za obhajobu	č. 4
Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů	č. 1
Postoupení věci jinému orgánu	č. 6
Právní moc rozhodnutí	č. 6
Rozhodnutí nejvyššího státního zástupce	č. 6
Řízení o stížnosti pro porušení zákona	č. 6
Úmysl nepřímý	č. 3
Úvěrový podvod	č. 5
Zastavení trestního stíhání	č. 6
Zmocněnec poškozeného	č. 2

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Konkurs	č. 9
Náhrada škody	č. 6
Náhrada škody z pracovního poměru zaměstnavatelem	č. 10
Obchodní společnost	č. 7
Podmínky řízení (způsobilost být účastníkem řízení)	č. 10
Příslušenství pohledávky	č. 5
Směnky	č. 8
Soudní poplatky	č. 1
Vlastnictví (církevní restituce)	č. 4
Výkon rozhodnutí (excindační žaloba)	č. 3
Výkon rozhodnutí (exekuce)	č. 2

- **Soudní rozhodnutí zásadního významu po právní stránce**
 1. **právní otázka zásadního významu (pro věc určující)**
 2. **odpověď na ni má obecný dopad na všechny případy obdobné povahy**

EVROPEIZACE SOUKROMÉHO PRÁVA

■ Rada Evropy

- ✓ mezinárodní smlouvy, *např. Evropská úmluva o právním postavení dětí narozených mimo manželství (1975), (č. 47/01 Sb. m. s.)*
- ✓ doporučení

■ Evropská společenství

- ✓ prvotní zdroj: mezinárodní smlouvy
- ✓ druhotný (odvozený) zdroj: nařízení, směrnice, rozhodnutí, stanoviska a doporučení

PRÁVO EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

1. **bezprostřední použitelnost práva ES**
2. **aplikační přednost práva ES**
před státním zákonem; srv. čl. 10 Ú
3. **soukromoprávní odpovědnost státu**
za škodu jedinci porušením práva ES
4. **bezprostřední účinek práva ES**
v **soukromých** i veřejných poměrech

- **Sjednocování soukromých práv v ES, např.**
- ✓ **právo korporační**
 1. evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS), (nař. 1985)
 2. evropská společnost (SE) a holdingová evropská společnost (nař. 2001)
 3. evropská družstevní společnost (nař. 2003)
- ✓ **soukromé právo mezinárodní**

Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (1980), (č. 64/06, 21/07 Sb. m. s.)

- **Slad'ování soukromých práv v ES**
- ✓ **právní síla a forma cílové směrnice**
- ✓ **jednotný trh €**

vč. soukromoprávní ochrany spotřebitele

- ☛ **vše, co je mimo jednotný trh,
zůstává stranou ES**

IUS COMMUNE EUROPAEM

- **Evropské soukromé právo**
 - ✓ společný referenční rámec
 - ✓ evropský zákoník smluvního práva (ECC)
 - ✓ principy evropského smluvního práva (PECL)
 - ✓ principy evropského deliktního práva (PETL)
 - ✓ principy evropského práva nepříkázaného jednání (PEL Ben. Int.)
 - ✓ principy evropského práva obchodního zastoupení, frančíz a distribučních smluv (PEL CAFDC)

- ✓ principy evropského práva smluv o službách (PEL SC)
- ✓ principy evropského práva koupě (PELS)
- ✓ principy evropského práva zajištění (PEL Pers. Sec.)
- ✓ společné jádro soukromého práva v Evropě
- ✓ evropský občanský zákoník
- ✓ evropské rodinné právo

= **mimostátní (odbornické) právo**
(soft law)

Principles of European Law

Study Group on a European Civil Code

Benevolent Intervention in Another's Affairs (PEL Ben. Int.)

prepared by
Christian von Bar

OXFORD

Např.:

<http://www.copecl.org/>

<http://www.sgecc.net/>

4. ČÁST

POVAHA SOUKROMÉHO PRÁVA

SOUKROMÉ PRÁVO

OBJEKTIVNÍ A SUBJEKTIVNÍ

- **Objektivní právo** (*lex, law*)
 - = soukromoprávní řád = část právního řádu
 - = soubor právních norem a právních principů soukromoprávní povahy
- **Subjektivní právo** (oprávnění), (*ius, right*)
 - = míra a způsob právně možného chování osob, vyplývajícího z právního řádu a chráněného státním prosazením

PRÁVO SPRAVEDLIVÉ A PRÁVO PŘÍSNÉ

■ Právo spravedlivé, *ius aequum*

1. formální spravedlnost, *aequum*

- ✓ se stejným se nakládá stejně

2. materiální spravedlnost, *bonum*

- ✓ každý případ má být upraven nebo rozhodnut způsobem mu **nejpřiměřenějším**
- ✓ ohled na **okolnosti** případu

■ Právo přísné, *ius strictum*

- ✓ v soukromém právu **výjimkou**;
např. právo směnečné (směnečná přísnost);
přísnost **vyrovnávána** výhodou umoření směnky

SOUKROMOPRÁVNÍ NORMY A SOUKROMOPRÁVNÍ PRINCIPY

- **Právní normy:** platí **výlučně**
příkaz, zákaz, nebo
dovolení;
jedno ruší druhé
- **Právní principy:** platí **souběžně**
dva nebo více; kříží se
a vyvažují se vzájemně, a to:
 1. *secundum et intra legem* = právní normy
 2. *praeter legem* = právně politické podněty
 3. *extra (contra) legem* = *ius non scripta*

- **Poměr právního principu a právní normy**

neplatí

zásada *lex specialis derogat legi generali*

SOUKROMÉ PRÁVO A PROCESNÍ PRÁVO

- **Právo soukromé = hmotné**
 1. právo občanské aj.

- **Procesní právo = formální**
 1. procesní právo civilní (občanské)
 2. procesní právo správní
 3. procesní právo soudně správní
 4. procesní právo trestní aj.

SOUKROMÉ PRÁVO A PROCESNÍ PRÁVO CIVILNÍ

- **Soukromé právo**
 - ✓ právo občanské, obchodní, pracovní aj.
- **Veřejné právo**
 - ✓ procesní právo civilní (občanské); o. s. ř.

**Není jednotné „občanské právo hmotné a procesní“,
nýbrž je **zvlášť** občanské právo (= **soukromé**)
a **zvlášť** procesní právo občanské (= **veřejné**).**

X

**Je jednotné „trestní právo hmotné a procesní“
(= **obojí veřejné**).**

POJETÍ SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Dualistické** (české, slovenské aj.)
 1. státem **uznaná** (zaručená) vrozená **přirozená** práva osobnostní aj.
 2. státem **daná** (pozitivní) soukromá práva

- **Monistické**
 1. pozitivistické, *např. Gesetzpositivismus* ☹
 2. sociologické, *např. Freirechtschule, marxisticko-leninská obecná teorie státu a práva* ☹

SOUKROMÉ, NEBO VEŘEJNÉ PRÁVO

■ Právní doktríny

- ✓ **teorie mocenská**
s výjimkou veřejnoprávních smluv (subjektů)
- ✓ **teorie subjektů, organická**
- ✓ **teorie zájmová, Ulpianus: „*Publicum est, quod ad statum rei romane spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem.*“**

■ Konstantní judikatura zvláštního senátu

*R 276/04 Sb. NSS a násl.,
procesní věci kompetenčních sporů ve správním
soudnictví*

SOUKROMÁ NEBO VEŘEJNÁ MOC

■ Soukromé právo

(ius privatum)

- ✓ **soukromá nadřízenost**
v **soukromých** poměrech
*např. obecně příkazní
nebo zvláště pracovní
příkazní nadřízenost*
- ✓ výkon **nesvrchované**
soukromé moci
*např. soukromé právo
výpovědi soukromé
smlouvy*

■ Veřejné právo

(ius publicum)

- ✓ **veřejná nadřízenost**
ve **veřejných** poměrech
např. rozkaz
- ✓ výkon **svrchované**
veřejné moci
*např. soudním
rozhodováním o právu*

- ✓ nikdo nemá svrchovanou soukromou moc nad jiným
- ✓ rovný vztah
např. pracovní poměr
- ✓ stát má svrchovanou veřejnou moc nad lidmi a právníckými osobami
- ✓ vrchnostenský poměr
např. služební poměr, procesní vztah soudu a účastníka řízení

PŘÍKLAD 1: KULTURNÍ PAMÁTKA

Soukromé právo vlastnické k domu.

(o. z.)

Veřejnoprávní prohlášení

stále soukromého domu za kulturní památku

s veřejnoprávním ochranným režimem

za účelem zachování kulturního dědictví.

z. č. 20/87 Sb., o st. památk. péči

ZWISCHEN
ÖSTERREICH UND MÄHREN.

PŘÍKLAD 2: LOGO[®]

Soukromé právo průmyslově vlastnické
k nezapsanému grafickému označení (logu).

Veřejnoprávní kvalifikace
stále soukromého grafického označení (loga)
na základě **veřejnoprávního úkonu** zápisného
úřadu (zápisu označení do **veřejného** rejstříku
ochranných známek)[®]
se **soukromoprávními** účinky
za účelem **zvláštní** soukromoprávní ochrany.

z. č. 441/03 Sb., o ochr. známkách

OCHRANNÉ ZNÁMKY

ÚŘAD PRŮMYSLOVÉHO VLASTNICTVÍ

Poslední aktualizace 20.4.2006 20:08.

Databáze obsahuje pouze platné ochranné známky přihlášené u Úřadu průmyslového vlastnictví.
Databáze obsahující další ochranné známky platné na území ČR (přihlášené u Světové organizace duševního vlastnictví) je zde.

Číslo přihlášky: 6649

Znění ochranné známky:

PILSNER BIER

Reprodukce:

Číslo zápisu: 111602

Třídy výrobků a služeb: 32

Seznam výrobků a služeb: (32) pivo.

Obrazové třídy: 1.1, 1.1.8, 1.1.9, 25.1.15, 25.1.17, 27.1, 27.5

Datum podání: 23.04.1859

Datum práva přednosti: 23.04.1859

Datum zápisu: 23.04.1859

Kolektivní: Ne

Vlastník/Přihlašovatel: Plzeňský Prazdroj, a.s., U Prazdroje 7, Plzeň, 30497, Česká republika

Stav řízení: Zapsaná ochranná známka

Druh: Kombinovaná

Barevná: Ne

Získání rozlišovací způsobilosti: Ne

UPOZORNĚNÍ

Tento výpis má pouze informativní charakter a údaje pro jeho vytvoření byly získány na síti Internet.
Domníváte-li se, že obsahuje chyby, obraťte se prosím na Úřad průmyslového vlastnictví.
Údaje byly získány na <http://www.upv.cz> dne 21.4.2006 14:58

Nápověda při problémech tisku češtiny

ROVNOST V PŘIROZENÝCH A SOUKROMÝCH PRÁVECH

Každý

je roven v uznání

svého přirozeného osobnostního práva,

v jeho výkonu a ochraně,

jakož i v nabývání

svých soukromých práv

a v jejich výkonu a ochraně.

ROVNOST V SOUKROMÉM PRÁVU

- **Nikdo nemá svrchovanou soukromou moc nad jiným**
 - ✓ právní princip **svobodné vůle** v soukromé autonomii
 - ✓ **nikomu nelze** vnutit závazek
 - ✓ **nikdo nemůže** soukromě vynutit ochranu svého soukromého práva (vyjma svépomocí);
právní princip *nemo iudex in causa sua*
 - ✓ slabší člověk je soukromým právem chráněn
- **Zákonodárna metoda (právní technika) soukromoprávně rovného zacházení**

SOUKROMOPRÁVNÍ OCHRANA SLABŠÍ STRANY

■ Slabší člověk je soukromým právem chráněn

1. nezletilec, *srv. práva dítěte*
2. nesvéprávný
3. zaměstnanec
4. pacient nebo klient
5. spotřebitel
6. nájemce bytu
7. původce výtvorů, *např. autor* *či vynálezce*
8. menšinový akcionář aj.

ZÁKAZ ZNEUŽITÍ MONOPOLU

- **Monopol**
 1. **přírozený**
 2. **právní (výhradní koncese)**

- **Smlouva připojovací (adhézní)**

obchodník s elektřinou je **povinen uzavřít** smlouvu o dodávce elektřiny s **každým**, kdo splňuje předpoklady (**legální smluvní přímus**) a zákazník podepisuje **smluvní formulář** předložený monopolistou, jehož obsah **nemůže** měnit

srv. např. energet. z. č. 458/00 Sb.

SVOBODA SOUKROMÝCH POMĚRŮ

Vše dovoleno, co není zakázáno
čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú, § 51, 491/1 o. z.

- **Svoboda vývoje lidské osobnosti**
vč. svobody tvorby
- **Vlastnická svoboda**
 - ✓ vlastnictví zavazuje = zákaz zneužití práva vlastnického na úkor jiného
- **Smluvní svoboda**
 - ✓ volba účelu, obsahu a formy závazku, volba smluvní strany, smluvního typu nebo atypu

SVOBODA VŮLE

Nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá
čl. 2/3 LZPS, čl. 2/4 Ú

- **Soukromá (privátní) autonomie**
např. svobodná práce X nucená práce (trest)
- **Ius dispositivum**
každý si svobodně upravuje svá soukromá práva a stát se tomu poddává,
není-li výjimečně vázán:
- **Ius cogens**

JUDIKATURA

(...) Čl. 2 odst. 3 Listiny ... ve své první dimenzi představuje strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci a jeho autonomní sféře (včetně autonomních projevů volných) uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem.

(...) takový zákaz musí však musí reflektovat toliko požadavek, spočívající v zabránění jednotlivci v zásazích do práv třetích osob a v prosazení veřejného zájmu, je-li legitimní a proporcionální takovému omezení autonomního jednání jednotlivce.

(...) Ve své druhé dimenzi pak působí čl. 2 odst. 3 Listiny jako subjektivní právo jednotlivce na to, aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti, včetně projevů volných, které mají odraz v jeho konkrétním jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno. Čl. 2 odst. 3 (...) je pak třeba aplikovat bezprostředně a přímo.

Nál. ÚS z 4. 5. 04 sp. zn. I. ÚS 113/04, nál. č. 63 Sb. n. a usn., sv. 33.

DISPOZITIVNOST SOUKROMOPRÁVNÍCH NOREM

- **Obecné pravidlo dispozitivnosti**
(§ 2/3 o. z.); zákon se **poddává** volnímu odchýlení se **s výjimkami:**
 1. **výslovný zákaz** odchýlení se od zákona
 2. **z povahy zákona vyplývající zákaz** odchýlení se, a to:
 - a. u **práv osobního stavu** (statusových)
 - b. hrozí-li tím **újma jinému nebo veřejnému pořádku**

SOUKROMÉ PRÁVO PODDAJNÉ NEBO DONUCUJÍÍ

1. **soukromé právo poddajné**
čemu?

stát se poddává svobodné vůli lidí
nebo právnických osob

2. **soukromé právo výjimečně donucující**
jak?

stát donucuje zákonem i proti svobodné vůli,
je-li k tomu sdostatek rozumný důvod

SMLUVNÍ PŘÍMUS

- Smluvní přímus *ex lege* nebo *ex contractu*

Příklad:

Zákonná **kontraktační povinnost** uzavřít i **proti své vůli** *např. pojistnou smlouvu* o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou:

- ✓ při výkonu povolání, *např. advokáta*
- ✓ provozem silničního motorového vozidla

= přímus právně **jednat** i proti své vůli v zájmu ochrany **slabšího** (klienta) nebo ochrany **obecného dobra** s **volbou s kým jednat** (volba pojistitele)

5. ČÁST

MRAVNÍ A ÚSTAVNÍ ZÁKLADY

MRAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Souběh a prolínání mravnosti a právnosti**
- **Zlatá pravidla (*aureae regulae*) soukromého práva:**
 1. **neplatnost** soukromoprávních jednání přičících se dobrým mravům; § 39 o. z.
 - ↳ **závazek vydat bezdůvodné obohacení**
z neplatného soukromoprávního jednání; § 451 an. o. z.
 2. **zákaz výkonu** soukromých práv v rozporu s dobrými mravy; § 3 odst. 1 o. z.
 3. **závazek nahradit** škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům; § 424 o. z.

JUDIKATRURA: PROVIZE

„Uplatnění nároku na zprostředkovatelskou odměnu za zprostředkování uměleckého zaměstnání v cizině za stavu, kdy právní předchůdce nárokovatele pouze těžil ze svého někdejšího monopolu zprostředkování umělecké činnosti ve vztahu k cizině, aniž se o získání uměleckého zaměstnání přičinil, je výkonem práva, který je v rozporu s dobrými mravy.“

Rozs. MS v Brně z 22. 5. 1998, čj.: 37 C 251/93-41.

MRAVNÍ SMYSL A SMYSL PRO KRÁSU

- **Mravní smysl**

= schopnost rozeznávat **dobro a zlo**

např. šikanu nájemce bytu pronajímatelem

- **Smysl pro krásu**

= schopnost rozeznávat **krásu**

(soulad a souzvuk) a **ošklivost**

*např. umělecké dílo, vzhled výrobku nebo obalu
výrobku (design) = průmyslový (vkusový) vzor*

SIÈGES DE DESIGNERS DESIGNERS' SEATS

Michele De Lucchi 1983

Eero Arnio 1968

Verner Panton 1960

Scolari, d'Urbino,
Lomazzi & De Pas 1967

Eero Saarinen
1956, 1957

Ludwig Mies
van der Rohe 1929

Harry Bertola
1952

Achille Castiglioni 1970

Arne Jacobsen 1957

Gerrit Rietvelt
1934

Charles Eames 1956

Danny Lane
1984

Arne Jacobsen 1958

Lisi Beckmann
1966, 1967

Hans J. Wegner
1949

Eero Arnio
1965

Gerrit Rietvelt 1917, 1918

Marcel Breuer
1925

J.F. Hardoy,
A. Bonet & J. Kurchen
1938

Ludwig Mies
van der Rohe 1929

Studio 65 1970

Charles Eames 1949

Aldo Rossi 1990

Gio Ponti 1956

Ernest Race
1950

Hans J. Wegner 1961

Michael Thonet
1959

Ettore Sottsass Junior
1972

Mart Stam
1926

SOUKROMÉ PRÁVO V OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

- **Ústavněprávní pojem občanské společnosti**
 - ✓ Česko založeno na (preamb. Ú):
 1. **úctě k subjektivním lidským právům**
 2. **zásadách občanské společnosti:**
 - ✓ **zásada primátu práva soukromého** nad (převážně donucujícím) právem veřejným, zejm. trestním nebo organizačně technickým (*Privatrechtsgesellschaft*)
 - ✓ **zásada právního státu** (*materieller Rechtsstaat*)
 - ✓ **zásada rovnosti v soukromých aj. právech**
aj.

ÚSTAVNÍ ZÁKLADY SOUKROMÉHO PRÁVA

- **Subjektivní veřejná ústavní práva občana**
= státem zformalizovaná přirozená práva člověka

- **Přímá působnost v poměrech:**
 1. soukromých; *srv. právo na stávkou*
 2. veřejných; *srv. právo na soudní ochranu*

6. ČÁST

PRAMENY

ČESKÉHO OBČANSKÉHO PRÁVA

ZDROJE

- **Ústavněprávní principy**
 1. právního státu
 2. svrchovanosti zákona

- **Formální prameny právních norem**
 1. mezinárodní (mezistátní)
 2. nadstátní
 3. vnitrostátní

■ Formální prameny vnitrostátní

1. ústavní

2. podústavní, *např. o. z.*

1. zákonné

2. podzákonné, *např. vl. nř., vyhl.*

3. psané (*ius scripta*)

4. nepsané (*ius nonscripta*), *např. zásady spravedlnosti* použitelné jako hmotné právo dle shodné vůle účastníků rozhodčího řízení, *dále srv. nál. ÚS Pl. ÚS 33/97, č. 30/98 Sb.*

PŮSOBNOST SOUKROMOPRÁVNÍCH NOREM

1. věcná
 - a. přímá
 - b. analogická (*per analogiam legis*, § 853 o. z.,
per analogiam iuris, podle zásad práva)
zákon **případ neupravuje**, přičemž má být právně upraven,
pročež se použije zákonem upravený **případ obdobný**
2. časová; *srv. např. intertemporální právní normy*
3. územní vč. **podpovrchu a nadpovrchu**
3. osobní vč. **cizinců dle zásady národního zacházení**;
o. z. **není** zvláštním zákonem soukromého práva
mezinárodního

SOUSTAVA SOUKROMOPRÁVNÍCH ZÁKONŮ

■ Obecnost

- 🚢 vlajková loď = o. z.
- doprovodné lodě = obch. z., a. z., zák. pr. aj.

■ Podpůrnost

nestanoví-li zvláštní zákon jinak, použije se **podpůrně** o. z.

■ Přednost

stanoví-li zvláštní zákon jinak, použije se **přednostně** zvláštní zákon před o. z.

✘ zák. práce ☹️

7. ČÁST

OCHRANA

SUBJEKTIVNÍHO SOUKROMÉHO PRÁVA

DRUHY OCHRANY SOUKROMÉHO PRÁVA

- Soudní
- Rozhodčí dle dohody v majetkových sporech
 1. stálý rozhodčí soud
 - i. obecný
 - ii. zvláštní (burzovní)
 2. rozhodce *ad hoc*
 3. finanční arbitř

- **Výjimečně správní**

1. Český telekomunikační úřad
2. Energetický regulační úřad
3. Úřad pro ochranu osobních údajů
4. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
5. Úřad průmyslového vlastnictví

- **Svépomocná**

PRÁVNÍ OCHRANA POKOJNÉHO STAVU

■ Mimosoudní pravomoc

§ 5 o. z.

➤ OÚ obce s rozšířenou působností
ve věci právní ochrany **pokojného stavu**

✗ ochrana subjektivního práva,
*např. práva nájemního, práva
sousedského*

srv. přešupek proti občanskému soužití

PÍSEMNICTVÍ

Rouček, Fr. – Sedláček, Jar. et al.:

Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

1. vyd. Praha: V. Linhart 1935 - 1937, sv. 1 - 6.

2. vyd. Praha: Codex Bohemia 1997 - 1998, sv. 1 - 6.

Gaius, Učebnice práva ve čtyřech knihách. Brno
1999.³

Justiniánske inštitúcie. Bratislava 2000.

Kincl, Dicta et regulae iuris aneb právnické
mudrosloví latinské. Praha 1990.

Rebro, Latinské právnické výrazy a výroky. Praha
1999.

*Kadeřávek, Zákon přirozený základem
zákonodárství lidského. Praha 1896.*

*Pawlowský, Výkladové přirozeného práva. Praha
1801.*

Eliáš/Zuklínová, Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha 2001.

Dnistrjanský, Základy moderního práva soukromého. Praha 1928.

Hurdík, Dobrá víra. Právník 2007/5. Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti. Praha 2007.

Jurčová, Európsky občiansky zákonník (ECC). Práv. obz. 2005/6. „The Common Frame of Reference (CFR)“ – perspektívny zdroj na ceste k rekodifikácii občianskeho práva. Práv. obz. 2006/3.

Krčmář, Právo občanské. Výklady úvodní a část všeobecná. Praha 1936.³

Luby, Slovenské všeobecné súkromné právo. Bratislava 1941/1. Výber z diela a myšlienok. Bratislava 1998. Základy všeobecného súkromného práva. Šamorín 2002.³

Sedláček, Občanské právo československé. Všeobecné nauky. Brno 1931.

Svoboda, Ethické a sociální základy práva občanského. Praha. B. r. (1922). Ideové základy občanského práva. Praha 1936.

Švidroň, Hodnotové zakotvenie slovenského občianskeho práva. Práv. obzor 2007/1. Mravné dimenzie občianskeho práva. In: *Hurdík/Fiala/Selucká*, Tradice a inovace v občanském právu. Brno 2007.

Telec, Přirozené základy soukromého práva. Brno (vyjde).

Tilsch, Občanské právo. Část všeobecná. Praha 1925.³

Použité snímky:

Atelier Nouvelles Images, Sièges de designers.

Lombreuil 2000.

Hesemann/Tóthová, Záhadné kruhy v obilí. Praha. B. r.²

Pringleová, Kruhy v obilí. Největší záhada moderní doby.

Praha 2001.

Foto:

Shanzu Beach, Mombasa, Keňa 2007

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)

Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006

Libavá, Morava, Česko 2006

Mariánské údolí v Líšni, Brno, Morava, Česko 2007

Shanzu Beach, severně od Mombasy, Keňa 2007

Palác lidských práv, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

Villa Aldobrandini, Unidroit, Kvirinál, Řím, Itálie 2002

Evropský parlament, Brusel, Belgie 2004

Evropský parlament, Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

Kačina, Čechy, Česko 2006

Hraniční zámeček Hlohovec, Morava, Česko 2007

Korfu (Kerkyra), Řecko 2007

Sovinec, Morava, Česko 2005